Ч. 23 (12.972). Львів, вівторок 2. лютого 1932. Poocztowa opłata zaplacono ryczałtem. Рік LIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 14·00 „
Піврічно 26·00 „
Річно 48·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці і зомер. Франції, Німеччині, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей. Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

ЗВИЧАЙНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ
ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ „ДІЛО"
Кооперативи з обмеж. порукою у Львові
відбудуться
в суботу дня 13. лютого н. р. в год. 4.30 попол. в льокалі редакції „Діла", Ринок 10. II. пов.

Денний порядок:

1) Відчитання протоколу з останніх Загальних Зборів.
2) Звідомлення з діяльности за рік 1930/31.
3) Звіт Контрольної Комісії.
4) Відчитання звіту з ревізії від Ревізійного Союзу Українських Кооператив.
5) Розділ чистого зиску або покриття втрати.
6) Вибір голови, заступника голови, секретаря і 4 членів Надзірної Ради та 3 заступників членів Надзірної Ради.
7) Вибір 3 членів Контрольної Комісії.
8) Зміна статуту.
9) Внески і запити.

НАДЗІРНА РАДА.

„СВЯТИЙ ОБОВЯЗОК".

„Важне політичне питання"

(Від нашого кореспондента.)

Женева, 27. січня 1932.

П. Бріян, дух якого далі ширяє в атмосфері Союзу Народів, кількома наворотами заявляв, що охорона меншин — „святий обовязок" Ради Союзу. Пригадавши цей вискаэ п. Бріяна в сьогоднішній своїй передовій статті в „Журналь де Женев", прикрашеній цим заголовком, п. В. Мартен, безперечно перший в сьогоднішній Швайцарії тай один з кількох перших на весь світ публіцистів, присвячує справі українських жалоб на польську пацифікацію свої повні поваги завваження. Завваження ці, поміщені так сказати на передодні засідання, на якому Раді прийдеться нарешті виконати цей „святий", по правді радше її немилий, обовязок, виявляють собою особливу вартість і заслуговують собі передачі українському читачеві.

Пише В. Мартен: „Питання українців у Галичині — питання особливої природи. До Ради вплинула ціла серія жалоб, серед яких найважніші походять від 21 послів і сенаторів українських польського сойму тай від 52 членів англійського парляменту

„на жаль, Рада Союзу Народів є супроти цієї справи у важкому положенні. Те, що діється в Східній Галичині, — щось більше від звичайного меншинного питання. Це важне політичне питання. Причину заворушень і репресій слід шукати у факті, що рішення конференції амбасадорів з 15. березня 1923, яке признає автономне становище Східній Галичині і яке становить собою умову польської суверенности над країною, ніколи не було виконане. З цього виходить, що в очах меншинних горожан правний титул Польщі на Східну Галичину являється як не викривленим, то бодай захитаним.

„Рада стоїть перед справою, в якій треба погодити одній з держав обовязок пошани договорів. Та щож, японському делегатові, котрий має цей реферат, справді таки хибує поваги для такого завдання. А то, колись, раніше вибрано його до цього завдання саме з огляду на його безсторонність і непохитний характер його міжнародніх звичаїв! Quantum mutamus ab illo...

„Крім того фактам, про які Рада має висловитися, вже майже 18 місяців; вони, на щастя, вже належать до минулого; від того часу пацифікація вже мабуть закінчилася. Що Рада може зробити? Домагатися кари проти винуватців і відшкодування для жертв: певна річ, воно її право. Одначе важніша від цього будуччина, розпруження умів. І саме з цього погляду Рада зможе піти за тими засадами, які була приклала щодо Горішньої Сілезії, і які видають добрі овочі".

Пригадавши після цього зловживання югославянського уряду супроти македонської меншини, В. Мартен осьтакою сильною увагою вінчає свою знамениту — і знаменну — статтю:

„Чи істнують договори, чи не істнують? Чи істнуючі договори обовязують усіх? Ось питання, на які Рада мусітиме відповісти..."

Коли цей допис буде в руках читачів „Діла", вони вже знатимуть з телеграм, чи і як Рада виконала свій „святий обовязок" перед українською меншиною, перед святістю міжнародніх зобовязань, перед самою Польщею навіть у добре зрозумілому інтересі цієї молоденької держави, яка завдячує само своє істнування тому версайському договорові, якого інтегральною частиною є зобовязання з 15. березня 1923, приняте в доповненню договору.

С. Залїсский.

ЛИЦЕМ ДО СЕЛА.

(Промова посла О. Луцького на бюджетовій комісії 25. січня ц. р. до бюджету міністерства рільництва).

САМ БЮДЖЕТ.

Висока Комісіє! Яку вагу привязує уряд до рільничих справ у цілій своїй бюджетовій політиці, цього найкращим доказом між іншим те, що в преліміварі державного бюджету на слідуючий рік, призначується тільки 0,8% усіх видатків на цілі міністерства рільництва, себто на всіх урядовців міністерства, рільничих референтів при воєвідствах, на ціле рільниче шкільництво, на ширення хліборобської позашкільної освіти, на боротьбу з пошестями рослинними і звіринними, на ветеринарію, на підтримку годівлі і т. п. Серед таких умовин міністерству, очевидно, не стане грошей ані на винагороду за вбиті тварини при пошестях, ані на школи, ані на позашкільну освіту. Українське хліборобство не попаде з цього приводу в розпуку, бо досі і в ліпших роках майже нічого не користало з бюджету міністерства. Поза тим я признаю, що не тільки для нашого, але й для цілого рільництва, важнішою від бюджету міністерства є державна політика у рільничих справах. Заки прийду до ближчого обговорення цієї політики, мушу хоч кількома словами окреслити сучасне матеріяльне положення села.

ВСЮДИ ЗЛЕ, У НАС НАЙГІРШЕ.

Найновіші досліди Пулавського Інституту, переведені в поверх 700 взірцевих господарствах, вказують, що рільничий дохід дрібних селянських господарств у Польщі — а вони є найважніші — рік-річно і нагло поменшується. Із зол. 3.981 на одно господарство в р. 1927/28 цей дохід впав у наступному році на зол. 3.320, а в р. 1929/30 вже тільки на 2.559 зол., або 188 зол. на гектар. Вже в господарському році 1929/30 не виплачувалося ніяке дрібне господарство (від 2—50 гектарів). Однак найгірше маються господарства на українських землях. При чистім доході від 1 гектара в Тернопільському воєвідстві 97 зол., на Волині 72 зол., на Поліссі 52 зол. і в Станиславівщині 17 зол. 48 гр., з чого треба оплатити відсотки від власного та чужого капіталу, уміщеного в ці господарства, — вони мали вже в господарськім році 1929/30 страту на кожнім гектарі у Львівщині 197 зол., у Тернопільщині 171 зол., на Волині 54 зол. і в нещасній Станиславівщині аж 230 зол. Коли такий вислід дали взірцеві господарства на українських землях вже в господарськім році 1929/30, *себто в році доброго врожаю* і

добрих цін на худобу, то очевидно, що тепер тишається пересічним нашим господарствам менше, ніж 65 зол. на гектар. З цього має селянська родина жити і господарювати! Це вже не кріза, це повне заломання сільського господарства, глибока нужда! Пан міністер заявив на вступі нинішньої своєї промови, що деякими важними потягненнями в господарській політиці йому вдалося вдержати рільництво на поверхні життя. Мушу заявити, що на нашій території панові міністрові це зовсім не вдалося.

ГОСПОДАРСЬКА ПОЛІТИКА УРЯДУ.

На цілім світі рільництво бідує. Однак годі складати цілу вину на світову крізу Довголітня господарська політика уряду, яка підтримувала тільки споживача і фабриканта та нищила хлібороба-продуцента, — надмірні державні і самоврядні бюджети, — лихе законодавство, — і т. п., все те поглибило сучасну крізу села до розмірів небувалих деінде.

Що зробив уряд для рільництва в останніх двох роках? Пан міністер підкреслює, що вже замкнено **ввіз збіжа та товщів** з чужих держав. До цього мушу завважити, що всеж таки на протязі цілого минулого року ввозилося і кукурудзу і риби і хміль і солод і т. д. Ще недавно чув я в міністерстві внутрішніх справ, яке — Бог вість чому — має в своїх руках апровізацію, — що мабуть знову йому треба буде відчинити ввіз тваринних товщів. Пан міністер сказав нам, що вже нема права ввозу на рослинні товщі, з яких можна виробляти маргарину, конкуруючу з маслом. Думаю, що треба би наложити великі оплати також на ввіз цих товщів і поза маргариною Коли би нпр. унеможливлено ввіз кокосових товщів, яких уживається у фабриках мила, тоді я певний, що ці фабрики перейшли би наприклад до соняшникового олію і на цьому дуже зискало би наше хліборобство.

Другим здобутком у ділянці рільної політики вважає пан міністер те, що держава дає тепер **вивозові премії** експортерам збіжа, беконів, вудженин, та що коштом кільканацяти міліонів золотих покликано до життя державну організацію торговлі збіжем (П З П. З.). До цього завважую, що ця остання організація закуповує збіжа тільки у деяких дідичів. Пан міністер перецінює добрий вислід вивозових премій, особливо при експорті збіжа.

Третім здобутком рільництва називає пан міністер **заставовий кредит** на збіже. Так, це правда, що на ту ціль видано дотепер кругло 50 міліонів золотих. Однак також правда, що з цього кредиту користають виключно хоч і не всі дідичі.

Четвертим здобутком має бути нове законодавство про **стандаризацію** в експорті хліборобських продуктів. Заявляю іменем господарських українських інституцій, що й ми вважаємо це здобутком і ми бажаємо, щоби наше селянство експортувало менше, але ліпших продуктів, бо тільки за ліпші продукти, стандаризовані, можна одержати в світі більше гроша, ніж за дотеперішню безліч експортованого нами невідповідного продукту. В цій справі заявляємося ще й за тим, щоби **нагляд над експортом хліборобських продуктів** відібрати міністерству торговлі і промислу та його промислово-торговельним палатам, які є організаціями байдужого до інтересу селян приватного купецтва, і щоби передати цей нагляд органам міністерства рільництва Український кооперативний експорт не мав багато приводу до того, щоби особливо жалуватися на львівську торговельно-промислову палату. Наш експорт яєць відбувався без труднощів від цеї палати в наших експортових магазинах і не мав перешкод при контролі на граничних стаціях держави. Це тому, що наш експорт придержується строго стандаризаційних приписів і здобув собі у світі добре імя. Всеж таки і ця палата слабо опирається змаганню приватних купців — експортерів яєць, щоби влада вже не дозволяла на нові експортові яєчні магазини. Прошу вас, пане міністре, вжити всіх заходів, щоби нашій кооперації не роблено в цьому напрямку ніяких перешкод. Тільки відчинення дальших кооперативних яєчних експортових магазинів поправить долю дрібного селянства, продуцента яєць.

Пан міністер вважає пятим здобутком **синдикалізацію** експорту рільничих плодів. Під покровом уряду повстають раз-у-раз вивозові синдикати безрік, дробу, тощо. Ці синдикати одержують великі монополістичні привілеї митні, тарифові і кредитові. Українське хліборобство не признає цеї синдикалізації якимнебудь здобутком. Оці синдикати — це організації не рільників, тільки приватного купецтва. Наш „Центросоюз" три роки вже старається безуспішно про допущення до синдикату експортерів безрік. В інтересі нашого дрібного рільництва звертаюся до пана міністра з домаганням, щоби нарешті виміг на цім синдикаті експортові засвідчення для „Центросоюзу", принайменше на один вагон безрік тижнево.

Пан міністер слушно підкреслює, що без добре зорганізованого збуту хліборобських продуктів не дасть добрих вислідів навіть найліпша продукція села. Ми, українці, глибоко переконані, що не в тепришніх синдикатах будується добрий збут рільничих продуктів, тільки в добре веденій хліборобській кооперації. Рільництво мусить взяти збут своїх продуктів у власні руки!

Як переводили перепис населення

на Поліссі у 1931 році?

Під увагу „Ґазеті Поранній" і іншим оборонцям конскрипційних практик.

Тількц вчора ми реферували статтю з львівської „Ґазети Поранної", яка обурюється на українців, що сміють жалітися на способи переведення останнього перепису населення. Аж ось маємо змогу оголосити знову один документ, що кидає яскраве світло на конскрипційні практики:

URZĄD
GM'NY WIERZCHOWICKIEJ
№ 6321.

Do

pp. Okręgowych i starszych komisarzy spisowych
w gminie Wierzchowice.

W związku z wyjaśnieniem Starostwa Powiatowego w Brześciu n/B. z dnia 30. XI. r. b. za Nr. R. 8. zawiadamia się, iż w rub. 11 formularz „A" język ojczysty tym wszystkim, którzy nie są uświadomieni narodowościowo i nie podadzą języka ojczystego białoruskiego lub ukraińskiego, a są tubylcami, należy zamiast języka „ruski" pisać „mie'scowy".

Do tego nadmieniam jeszcze, że wogóle na terenie gminy Wierzchowice tubycza ludność do ukraińców nie należy.

Naczelny komisarz spisowy
(—) I. Morze.

Може нам панове з „Ґаз. Поранної" вияснять, яке право мав п. „начельни комісаж спісови" повчати переписних комісарів, що на терені якоїсь поліської громади місцеве населення „не належить до українців"?! Яким правом він посмів наказувати комісарам, щоби вони творили нову національність **„miejscowy"**, коли саме устійнення мовних рубрик та усунення з переписного листа національної рубрики мало на ціли (так бодай офіціяльно пояснено) усунути такі дивогляди, як „місцеву" нац. термінольоґію! Але п. Морже мав лише одну провідну думку: на Поліссі не повинні бути ані українці ані білоруси, а що не можна переправити всіх тамошніх мешканців до стратосфери і занадто ризиковно всіх їх записати як поляків, бо це булаб надто велика статистична сензація, то треба дальше підтримувати леґенду про такий брак національного освідомлення поліщуків, що вони не знають якою мовою говорять і можуть себе лише до „місцевих" зарахувати!

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 2. ЛЮТОГО 1932.

ВАСИЛЬ ДЯДИНЮК

Від імпресіонізму до комунізму.

Москва, відчуваючи, як більмо на оці найменший відрух якоїнебудь української національної будови в Галичині, негайно змобілізовує всіх місцевих агентів до розкладової роботи.

Тож не диво, що повстав ґенеральний наступ ліня Харків—Львів навіть на такім фронті, як *пластично-мистецький*.

Цей власне факт і примушує мене вийти поза рамці моїх чисто малярських завдань і заміняти пензель на перо.

Внедовзі після війни, з почину місцевих і приїзжих із Великої України артистів-малярів, повстало у Львові Т-во під назвою: „Союз Діячів Українського Пластичного Мистецтва"

Цей Союз, влаштовуючи головно перші дві виставки, дав почин до відродження малярства в Галичині та розбудив не лише зацікавлення ним серед суспільности, але і бажання до мистецької науки серед молоді

Внаслідок того з робітні артиста О. Новаківського та мурів краківської і варшавської академії, починають, що-року, виходити молоді мистецькі сили, яких сильною потребою стало вже не творити чисто фахові союзи, а товариство загально-суспільного значіння, яке допомагало би розвиткові мистецтва в краю та підготовляло естетичним вихованням суспільність до нього і створило таким чином ринок збуту для мистецької продукції: час романтики пропав і їсти за довгу краватку чи чуприну ніхто не дасть, хоч би вона була й червона.

Актуальність такої потреби створила Т-во Прихильників Українського Мистецтва, яке оголосило свою програму, дало кілька поклинів до громадянства і розпочало позитивну працю. Пішла робота в цьому напрямку і на провінції, з бажанням творити філії Т-ва. У Львові дало Т-во кілька рефератів на мистецькі теми та влаштувало недавно виставку творів великої скількости наших мистців.

Та не встигло Т-во Прихильників Укр. Мист оголосити речинець вистави та розіслати учасникам запрошення, як нагло затрубіла звістка: „Асоціяція Незалежних Укр. Мистців" разом з ґрупою укр. малярів із Парижа та гостями французами та італійцями — влаштовує виставу Довго до вищезгаданої вистави появляється в пресі низка статтей на тему „Мистецтво для мистецтва", іде в рух ціла малярська енциклопедія: імпресіонізм, експресіонізм, футуризм, кубізм, конструктивізм та інші „ізми" формалістичних шукань і досягнень на полі чистого мистецтва.

Все гаразд! Відспівали гимни перед прапором західньо-европейської мистецької творчости, вдарили у великий дзвін і заслона підлялась.

Вистава лівого мистецтва. Т-во „АНУМ", яке дало свою марку на виставу, як і багато львівських артистів, які приймали участь у ній в ролі гостей, не могли збагнути, що ця власне вистава буде використана як перший етап до заздалегідь вже підготовленого пляну — спеціяльної роботи політичного „лівого" мистецтва.

Счинилась Содома і Гомора.

Почали писати та кричати, настали ґрізні „Три знаки часу" і зовсім не помітили, як з того сивого димку з душком і шумовинням, у самому таки городі Льва появилась у книгарнях афіша. На огнено-червоному небі, пер'єрваному пасмом чорного комину та диму, витинає в чорнобілого дротику „рабочій с молоточком" перш на українського гопака і розмашистий напис: „Альманах лівого мистецва — театр, музика, малярство". Появився з великими претенсіями бучім то журнал.

Читаємо далі: „Видання Мистецького Обєднання „ЗУМО" Львів, грудень 1931. Друковано 1.200 примірників у Друкарні Наукового Т-ва імени Шевченка. Оформлення книги Святослава Гординського й Івана Крушельницького. Видано заходом і коштом та за редакцією Антона Босого, Святослава Гординського. Миколи Колесса, Авеніра Коломийця й Івана Крушельницького (головний редактор)."

Сам журнал виданий, правду кажучи, так люксусово на нинішні матеріяльні обставини в Галичині, що кожний хто більш-менше обзнайомлений з друкарським ділом, а візьме його в руки, буде змушений солідно задуматись над „заходом і коштом" Але до діла ближче. Окладинка виконана майстерно і побудована на чистій формі західньо европейського мистецтва — конструктивізмі. Те, що вона пригадує більше афішу, або партійно рекламову плякату, а не журнал мистецького характеру — також допускальне, бо „не важне що, а як" — яка кажуть закони західньо-европейського модерного мистецтва, ну і те, що танцює гопака „рабочій", а не козак, то не зашне кот у маслянка.

Факт, що зверхня сторона Альманаху, цілком годиться з мистецькими кодексами, проголошеними перед виставою „АНУМ"-а.

Тепер переходимо до вступного слова І. Крушельницького під титулом „Розуміння мистецтва". У цім вступнім слові, автор — подає цілі напрямки немовляті „ЗУМО" в такий горячковий спосіб, що сам не помітив, як разом з цілою редакційною колеґією опинився і то без жадного апарату П'кара у повній стратосфері. Читаємо: „Немає мистецтва для мистецва із формалістичними досягненнями й шуканнями, немає чистого мистецтва"...

„Немає національного мистецтва по своєму змісті"...

Немає інтернаціонального мистецтва, ...

Реформа шкільництва в Польщі.

Про новий польський законопроект, внесений урядом під обради сойму

Від Редакції: Статтю на цю тему беремо з органу Рідної Школи „Рідна Школа“ (ч. 2. з дати: Львів, 15. січня 1932). Стаття написана фахівцем п. І. Герасимовичем.

I.

Кілька літ приготовляло міністерство освіти пляни піднесення й розбудови шкільництва в Польщі і після їх викінчення виступило з готовими проектами на зїзді представників міністерства і шкільних кураторій, що відбувся у Варшаві в грудні 1927 р. Порішено тоді перевести далекосяглі реформи шляхом переміни нижчеклясових шкіл на вищеклясові. З тої нагоди „Дзєннік Ужендови“ (ч. 11., з 20. листопада 1928.), офіціоз львівської шкільної кураторії, писав ось що:

„Хочемо перевести всі діти через всенародню 7-клясову школу, щоби дати їм дійсно вищий ступінь освіти... Всі нижчі форми мусимо вважати невистарчаючими в реалізації загального навчання... Тому час занятися нам тією працею. Є це суспільний постулят, того вимагає добро нашого шкільництва і наказ міністерства освіти“.

Згідно з наміченими плянами реформи мали 1-, 2- і 3-клясові школи перестати істнувати. З кількох таких меншеклясових шкіл сусідних громад мали повстати 7-клясові добре вивінувані школи, а щонайменше 5- або 6-клясові з 7 відділами. Таким чином загальний рівень освіти піднісся би не тільки по містах, але й по селах, і селянські діти могли би без перешкод переходити до середніх, промислових чи інших фахових шкіл або до ремесла.

Очевидно така далекосягла реформа шкільництва вимагала великанських нових видатків. Для тех нових більшеклясових шкіл мали створити нові місцеві шкільні округи, побудувати нові доцільні модерні будинки, поробити зі сусідних громад нові (коротші) дороги та мости, щоби діти могли вигідно ходити до нових шкіл, а дотепірші шкільні будинки мали призначити на „пшедшколя“, на помешкання для учителів то-що.

Така реформа шкільництва в Польщі була подиктована не тільки внутрішніми державнотворчими потребами, але й міждержавним становищем з огляду на своїх найближчих сусідів. Відомо, що основою шкільництва Радянських Союзів була тоді т. зв. загальна єдина семилітня трудова школа (тепер обовязок шкільної науки піднесений там до 9-ти літ), а в Німеччині і Чехословаччині 8-літня всенародня школа. Тільки в союзній Румунії шкільництво нижче зорґанізоване і ще слабше вивінуване як у Польщі. Автори повищого проекту реформи польського шкільництва здавали собі справу з того, що в міждержавному суперництві побідить остаточно такий державний устрій, в якому загал населення стоятиме на вищому освітньому рівні та буде більше приготований до практичного життя.

II.

До переведення в життя наміченої реформи шкільництва взагалі не прийшло. Безпосередньою причиною був несподівано великий наплив дітвори до шкіл. Вже в 1930-31 шк. році *для 840.000 дітей в Польщі не було місця в істнуючих школах*, ані шкільних будинків, ані вчителів для них.

Щоби сяк-так ратувати ситуацію, уряд приобіцяв соймові, що від вересня 1931 р. заіменує 3.500 нових учителів. Одначе не тільки не заіменував обіцяних учителів, але ще й *усунув зі служби біля 10.000 учителів та зніс 2.000 шкіл*, а по останним школам постягав кляси. Замість переміни меншеклясових шкіл на 7-клясові, попереміновано богато 7-клясових шкіл на 4-клясові, 4-клясові на 3-клясові, 2-клясові і т. д. І нема ніяких виглядів на краще.

В статті п. з. „Іле Польска видає на осьвятен?“ („Курєр Львовскі“, 7. IX. 1931) пише Станіслав Ромер:

„Що року прибуває 200.000 дітей. Вже нині такий стан, що — числячи по 60 дітей на одну клясу — треба би 60.924 нових шкільних кляс... На самі шкільні будинки треба би 4 до 5 міліярдів зол.! Числячи по 3.000 зол. на рік на 1 учителя (молодші беруть менше, старші більше), слід би рік-річно підвисшати квоту на учительські платні по 20 міліонів зол. Знаємо, що Польщу не стати на такий видаток. Дехто, що дуже цінить освіту, кличе, щоби урвати від війська... Такі ради не є ані мудрі, ані практичні. Ніякий уряд не підойметься їх виконання“.

Мало того. В державному бюджеті на слідуючий адміністраційний рік замість збільшити — зменшено видатки на шкільництво на дальших 35.000.000 зол.!

Значить, стан безнадійний. А яка рада на це? — Нова реформа!

—o—

а неувага для національної проблеми й глузування з неї“.

„Єдино правильним є, як щодо всього життя, так і щодо його духової надбудови — в тому й мистецтва, — відчувати, бачити і розуміти їх із погляду на боротьбу кляс“... Це боротьба, що приведе до перемоги пролетаріяту, що створить нове суспільство, нове життя й нову культуру“. „Але хай тямить кожний, що він помиляється, коли думає, що це життя має бути інтернаціональне змістом і національне формою, бо пролетарська культура, це не безнаціональна культура, вона інтернаціональна своїм пролетарським змістом, але національна своєю національною національною формою“...

„Мистецтво треба розглядати перш усього по його клясовому змісті“...

„Мистецтво ми мусимо розуміти, як допоміжню силу в боротьбі кляс“...

„Мистецтво не може замикатися в рямках якоїсь школи чи мистецького стилю й методи, воно мусить вести свою роботу згідно із завданням пролетаріяту“... А закінчується цей дитирамбовий спів словами: „Я задовольнився нотаткою, переказуючи кількома словами те, що досі в тій справі зроблено в Радсоюзі, — зокрема використав я реферат Ауербаха на останньому пленумі ВОАПП (Всеукраїнське Обєднання Асоціяції Пролетарських Письменників).“

З цього й треба було зачинати „товариші“ „ЗУМО“. Без обиняків, без предтечі „АНУМ“-а, без формалістичних шукань і завдань мистецтва „гнилої Европи“, а просто скочити від імпресіонізму до комунізму, на спосіб московської пятилітки: „Валял Ванька без образованія, патом разбєрьом“.

Обсервуючи такі події, виринають у памяті зловіщі слова Кулішевого глуму: „Народе без пуття без чести, без поваги“.

—o—

РОЗПРАВА ПРОТИ Б. ПОСЛІВ

прал. о. Куницького та д-ра Заваликута,

Шестий день розправи

ПОДІЇ В ТОВСТЕНЬКІМ.

Суботнішна розправа почалась переслуханням свідка Яна Карпінського, підкомісаря, що заборонив процесійний похід у Товстенькім. Він зізнає, що походи в цьому селі на Зелені Свята мають свою традицію, але з року на рік приймають все більше політичний характер. В 1928 р. виголошено там такі промови, що в 1929 р. він остеріг перед тим староство, яке й заборонило похід до могили в Товстенькім. Про це повідомлено місцевого начальника громади й пароха. Всеж таки в другому дні Зелених Свят зібралися в Товстенькім знову тисячі народу і коли почав формуватися похід до могили, він його розвязав. Присутний пос. Заваликут заявив йому, що то безправство, що нарід має набуте право до цього свята, то він, свідок і староста, будуть за те відповідати. Колиж таки уформувався похід, поліція відділила його від церковної процесії, що йшла із заду і розвязала. Відібрала прапори, ленти, а кількох, що ставили опір, арештувала. Роздалися крики: відбити! закидати шапками! але супроти гострої постави поліції нарід розбігся. Потім церковна процесія пішла під памятник, де о. Раченко став виголошувати проповідь, але таку протидержавну, що свідок перервав йому. Хтось кликнув: люди, не дайтеся спровокувати! Тоді знов звернувся до свідка пос. Заваликут і спитав, на якій підставі він це робить. Свідок показав йому доручення від староства. Пос. Заваликут: То скажіть нам, тепер, як ми маємо то скінчити? Тимчасом священики щось там відправили і свято скінчилося.

Предсідник: В українських скаргах сказано, що поліція виривала людям прапори, кидала на землю і топтала. Чи так було?

Свідок: То вони самі покидали і втікли.

Предсідник: А відзнаки? — **Свід.:** Відзнаки поліція перед тим повідбирала.

Дальше свідок зізнає, що все те було описане в „Сурмі“ та в ріжних українських скаргах і інтерпеляціях, але переважно незгідно з правдою.

НЕДОЗВОЛЕНІ ВІДЗНАКИ.

Прок.: Які українські відзнаки не дозволені?

Свід.: Наприклад „Січ у Сидорові“, бо такого товариства нема в цілій Польщі.

— А тризуб підлягає конфіскаті?

— Як несуть його на переді походу, бо тризуб маніфестує український сепаратизм.

— А церковні хоругви?

— Дозволені без ніяких лент.

ДО ЧОГО СЛУЖАТЬ МОГИЛИ?

На питання обор. д-ра Ганкевича свідок пояснює, що могили в Товстенькім це памятка з українсько-польської війни, таких могил в тернопільському воєвідстві є три. Але там не спочивають кости українських вояків, ті могили служать тільки до підтримання українського сепаратизму..

Дальше каже свідок, що адміністраційна влада звернула пильну увагу на такі маніфестації й заборонила. Причинились до того донесення поліції.

Д-р Ганкевич: Доноси чи справоздання?

Свідок: Справоздання.

Д-р Ганкевич: Бо між доносом і справозданням є така ріжниця, як між божевільним і ґенієм.

ПРИЗНАКА ПРОТИДЕРЖАВНОСТИ.

Дальше питає оборонець, чи промова о. Раченка була справді така протидержавна, що свідок мусів її перервати.

Свідок: Так, бо порівнував положення українського народу з жидівською неволею у Вавилоні.

ОТЖЕ НЕ „СУРМА“.

Д-р Ганкевич: Ви сказали, що події в Товстенькім були описані в „Сурмі“. А тимчасом я вам докажу, що опис у „Сурмі“ був тільки передруком із „Нового Часу“.

Свідок: Але „Новий Час“ був сконфіскований.

Д-р Ганкевич: Ні, не був. То число я вам покажу.

Про те, що поліція била нарід у Товстенькім кольбами, свідок не знає, бо на доручення влади доходження в цій справі переводила інша комісія.

На питання **д-ра Біляка,** каже, що старостинська заборона походу в Товстенькім була подана до відома по селах, але вони таки прийшли. Зібралося до 3.000 осіб.

ЩЕ РАЗ ПОЛІТИЧНІ МОГИЛИ.

Предсідник: Ви сказали, що на Зелені Свята йдуть процесії на могилу в Товстенькім, щоби вшанувати честь українських полеглих. Одначе у тій могилі не лежать ніякі вояки, а нарід збирався тільки задля походу.

Свідок: То був перегляд українських сил.

Предсідник: Значить, демонстрація!

Свідок: Могила була тільки претекстом, а властиво то був тільки перегляд сил, щоби підбурити нарід проти польської влади і держави.

Д-р Біляк: А що є на вершку могили?

Свідок: Хрест!

Дальші питання предсідник ухилює. На тім свідка відпущено. (Присутній на салі бувш. пос. Целевич пізнає в ньому того комісаря, що після арештування відвозив його до Берестя).

Дальше свідчив **Валенти Седлецький,** постерунковий з Копичинець, родом із лодзького воєвідства. Робив службу підчас подій в Товстенькім, але не зізнає нічого нового. На переді походу бачив яких 80 луговиків, що йшли чвірками. Народу було до 3.000 осіб, поліціянтів 12.

Д-р Ганкевич: Чи він робив враження народу доброго, спокійного, послушного?

Свідок: Якби був непослушний, то не знаю, до чого би було дійшло.

ЧИМ ЗАЙМАВСЯ ПОС. ЗАВАЛИКУТ?

Д-р Ганкевич: Чи ви може знаєте, чим займався в соймі пос. Заваликут?

Предсідник ухилює це питання. На це д-р Ганк. пояснює, що пос. Заваликут був членом адміністраційної комісії, до якої належать теж поліційні справи, отже він повинен був витягати всякі вчинки поліції.

Прокуратор питає присутного свідка **Яна Карпінського**, чи він про це знав.

Свідок: Знаю, що пос. Заваликут займався „огидзанєм влади і поліції на каждим кроку".

Дальше свідчив ще один поліціянт **Казимир Ричек**, пшодовник у Роґізні, що брав участь у подіях у Товстенькім. Говорив як добре вивчену лекцію, але не сказав нічого нового.

ЩЕ ПРО ВІЧЕ В ШИДЛІВЦЯХ.

Після перерви зізнавав свідок Семко **Пастух** із Шидловець, літ 63, греко-кат. Говорив про віче у Шидлівцях, хоч запамятав мало. Не чув, щоби пос. Заваликут назвав когось „батярами", або інакше говорив. Не підбурював проти нікого і після віча в селі був спокій.

Нічого інтересного не зізнав свідок Стефан **Шевчук**, господар із Шидловець, греко-кат. На вічу не чув ніякого підбурювання ані називання.

Подібно зізнавав свідок Модест **Теонів**, господар із Шидловець, греко-кат.

В СПРАВІ ВІЧА В МШАНЦІ

зізнавав Ілько **Шах**, греко-кат., господар з Мшанця. Була це довірочна нарада за картками, на якій пос. Заваликут говорив про кари, які накладає на селян поліція за ріжні „порядки". „Аналфабетами" поліцаїв не називав.

На тім скінчилося переслухування свідків, що явилися на розправу. Оборона поставила внесення на покликання ще тих свідків, що не приїхали до Львова, зокрема о. Клебана з Мшанця та інших.

ВНЕСЕННЯ ПРОКУРАТОРА.

Для висвітлення справ, обнятих розправою, прокуратор поставив внесення: звернутися до тернопільського воєвідства в справі скількости розвязаних віч; до кураторії львівської шкільної округи в справі українських скарг, до земського уряду в справі парцеляції; до городського староства у Львові в справі особистих документів обох обвинувачених і припинення „Правди", редагованої о. Куницьким; до староства в Копичинцях в справі шидловецьких ґрунтів. Крім того прокуратор обіцяв принести фотографічну знимку українських діячів, що зїхалися до Берліна, а між ними побіч Коновальця находиться о. Куницький.

Іменем оборони д-р Ганкевич заявив, що може сама дати потрібні інформації в згаданих справах, але зрештою здається на опінію три-

буналу. Тільки щодо тієї фотографії, то була це знимка української національної групи, що брала участь у зїзді Міжпарляментарної Унії в Берліні і до неї прилучився теж Коновалець. О. Куницького між ними рішучо нема, зрештою ґа справа вже офіціяльно вияснена.

ВНЕСЕННЯ ОБОРОНИ.

Іменем оборони вносить д-р **Волошин** переведення доказів на ріжні обставини в користь обвинувачених покликати на свідків: б. пос. Целевича, Ів. Герасимовича, пос. Ост. Луцького, сен. Павликовського, б. сен. Вол. Децикевича, пос. Барана, проф. Ґломбінського, о. Д. Семчишина, пос. Великановича та відчитання деяких статистичних публікацій, політичних видань і статтей на доказ, що УНДО є партією леґальною й бореться леґальним шляхом за права свого народу.

Трибунал удався на довшу нараду і рішив всі внесення прокуратора й оборони відкинути. Цим закінчено доказове поступовання і предсідник відчитав

27 ПИТАНЬ,

уложених в справі виновности обвинувачених, з того кільканадцять головних, а інші евентуальні, на випадок заперечення перших. В справі цих питань оборона застерегла собі заявитися на понеділок.

Розправа скінчилася по 3. год. попол. В понеділок сподіваний конець процесу.

Українські жалоби в Женеві.

Резолюція Ради Союзу Народів.

Польська аґенція „Іскра" повідомляє з Женеви під датою 30. січня:

„На сьогоднішньому передполудневому засіданні Рада Ліґи прийняла до відома рапорт референта меншинних справ делегата Японії д-ра Сато в справі українських петицій.

Рапорт м. ін. стверджує, що діяльність, яку повели деякі меншинні організації на терені Сх. Галичини, була чисто революційна та шкідлива для польської держави. Дальше рапорт підкреслює, що приписи про охорону меншин не можуть спонукати Ліґу Націй взяти в оборону таку акцію. Вияснення польського уряду в тій справі достаточні й усувають усякі підозріння про гноблення польським урядом української меншини у Сх. Галичині та надуження урядом сили у відношенні до меншини.

Заяву польського уряду в справі відносин у Сх. Галичині д-р Сато приймає до відома у своєму рапорті тим більше, що заява міністра Пілсудського в соймовій комісії є корисною ілюстрацією політики польського уряду супроти української меншини.

Цей характеристичний рапорт д-ра Сато Рада Ліґи прийняла однодушно. Лише представники Англії, Німеччини, Ірляндії та Норвеґії висловили жаль, що пошкодовані підчас пацифікації не одержали відшкодування".

Повищу вістку подаємо за півофіціяльною „Ґазетою Львовскою" з 31. січня.

Очевидно, що повну картину становища Ради Союзу Народів у справі наших петицій будемо мати тоді, коли дістанемо повний текст резолюції.

Українець — европейським дипльоматом.

(*Ілько Борщак*: ВЕЛИКИЙ МАЗЕПИНЕЦЬ. ГРИГОР ОРЛИК. Ґенерал-поручник Людовика XV-го. Львів, 1932. „Червона Калина", ст. 208.).

У 1919 році в Парижі кільканадцять земляків пізнавало французьку мову та париське життя, живучи з дня на день із великими грішми та ще більшими надіями. Був тоді між нами один, що замість ходити в театр, кабарет або на добру вечеру, волів сидіти в бібліотеці. Неодин із нас майже співчував із Борщаком, що так мало користає із справжнього париського життя. Ми не дивувалися старому ґр. Тишкевичеві, що хотів боронити прав на самостійність України документами звперед півтора століття, але дивувалися молодому історикові, що вічно нипав за якимись старими паперами на **Quai d' Orsay**...

Аж нині стане неодному ясно, що єдиний, який відкрив у Парижі щось справді нового, це був скромний, тихий і непоказний Ілько Борщак. Коли він пише у передмові до своєї книжки про літа розшуків, писанини та надуми, заки пустив її в світ, не прибільшує ні трохи. Хто зна, чи й не краще почували би себе наші дипльоматичні представники в ріжних центрах Европи, якби мали за собою таку книжку.

Рівно 200 літ подивляли ті, що знали історію України, ґеній Вольтера, який у своїй „Історії Карла XII." зумів дати таку вірну характеристику Мазепи та його змагань. Аж нині для нас ясно, що ці сторінки Вольтера були подиктовані Григором Орликом, що провів неодин вечір із автором „Кандіда" у замку Комерсі, „коли під старовинну музику у великій салі танцювали менуета" і він „не менш іронічно як Вольтер дивився на такий баль".

Ще донедавна наші найповажніші історики змішували дві ріжні особи: Пилипа і Григора Орлика, батька та сина, думаючи, що вся дипльоматична акція літ 1729—42 виходила від гетьмана Пилипа з його турецького заточення. Борщак своєю книжкою розяснює ці непорозуміння і відкриває таємне життя Григора Орлика — земляка на французькій службі, що інкоґніто під ріжними прибраними прізвищами шниряв по Франції, Німеччині, Польщі, Швеції, Туреччині та Україні як оборонець прав України на самостійність.

Здається, що в українській історії нема досі прикладу рівного життю Пилипа Орлика: земляка, який у ролі довіреного одного із наймогутніших королів, в один із найтяжчих для України моментів відограв таку велику ролю на становищі справжнього дипльомата. Знання чужих мов і обставин, сміливість вояка загартованого в боях, тонке розуміння чужої психольоґії та непохитна, безкористна служба батьківщині, поєднана з безкорисною чесністю — всі ці прикмети зібрати в одній особі так само важко, як важко повірити, що історія Григора Орлика спала твердим сном досі в архівах французького міністерства закордонних справ та в замку Дентівіль. Треба було аж революції 1918 року, що викинула випадково одного молодого історика-земляка на париський брук і дивного складу обставин, щоби він дістав доступ до офіціяльних архівів у Парижі.

Нема сумніву, що неодин російський і польський історик мав у своїх руках документи з історії України цієї доби. Вузькоглядний шовінізм, що каже неодному державному мужеві глядіти на великі національні пориви крізь призму старорежімних пересудів, рішив і в цьому випадку про те, що ці вчені перейшли мимо подій із нашої історії свідомо або несвідомо.

Нехай професійні історики перевіряють факти передані Борщаком і суперечаються з ним щодо тез і висновків. У цій книжці, що вся основана на документах, мало гіпотез і ще менше особистих, або якихнебудь партійних тез. Той, хто стверджує факти, може полишити приємність іншим бавитися в гіпотези. Та з усієї книжки, простої та ясної мов оповідання, промовляє до нас одна правда, з якою так важко погодитися усім, що вірять у „залізні, непохитні закони історії": — правда про ролю одної талановитої вимкової одиниці в переломових історичних подіях.

Від довгих-довгих літ не появилася в нас історична студія, що була би таким справжнім відкриттям, як книжка Борщака. Відомо, що наші історичні досліди, як і літературні, досі не всилі вилізти з румовищ причинків і матеріялів, часто невідомо: причинків до чого і матеріялів навіщо?

Борщак не проґайнував свого побуту у Парижі; за добрих 10 літ він зумів навчитися від французів єднати науковість із літературною формою. Маємо перед собою не безладну гору шпарґалля із цитатами та відсилачами, крізь які треба пробиватися з фаховими окулярами, а історичну студію, написану як кіновий текст.

Як 9-літній хлопчина лишається Григор заручником у татарського хана, як 13-літній виховується з наказу Карла XII. у шведській армії, в Люнді студіює під проводом професора метафізики, 6 років проводить у саксонській ґвардії, на польській службі стає гетьманським осаулом, від сальонів французької амбасади у Варшаві починає свої дипльоматичні мандрівки. Переходить морські бурі, оминає чуми та змовлених нападів бандитів і чужих аґентів, стає гостем полоненого батька як чужинець, переводить крадькома польського короля на вільний престіл, вміє зустрінутись нишком зі своєю мамою в Померанії, коли вона живе в Станиславові, віднаходить архів батька, складає меморіяли для перших европейських дипльоматів, умирає як французький герой у домі Ґетого...

Якби автори наших історичних повістей стільки вміли сказати про своїх героїв, що Борщак про Орликів і про їхню добу, а вміли це сказати так просто й цікаво, тоді захитане в нас довіря до т. зв. історичної повісти ожило би наново.

„Великий Мазепинець" — наче вступ до другої, великої праці, вповні викінченої Борщаком, що була одним із головних джерел до неї „Діярія" Григора Орлика. *ж. р.*

—о—

Воєнна дисципліна в Італії.

РИМ, 30. І. ПАТ. Урядовий вістник оголосив закон про загальну дисципліну в часі війни. Закон передбачує, що на випадок мобілізації всі горожани у віці від 16 до 60 років, мужчини та жінки, обовязані до оборони краю. Хто ухилиться від цього обовязку, підлягає строгій карі.

Дрібні вістки.

В Бомбаю підчас святкування дня незалежности арештовано 75 членів конґресу.

Англійський Банк заповів сплату довгу 30 міліонів фунтів Французькому Банкові й Америці, наслідком чого всі англійські папери пішли вгору.

Китай не виповів війни Японії.

Райтерова Агенція принесла вістку, що Китай виповів війну Японії. Опісля цю вістку спростували так, що китайський уряд рішив виповісти війну, одначе того рішення досі не виконали. Китайська делегація при Лізі Націй заперечила вістку про виповідження війни.

РАДИЙ БИ ВРЯТУВАТИ КИТАЙ.

Маршал Чан-Кай-Шек у відозві до військових командантів у всьому краю каже, що доля Китаю в небезпеці. Кожен, хто має патріотичні почування, не стерпить японського гнету. Прийшла пора, що уряд і його армії повинні боронити честь і істнування китайського народу. „Ми готові боротися та радше потерпіти жертви, ніж піддатися японцям, які знасилували умови та нищать світовий мир".

Чан-Кай-Шек зложив протест консулям чужих держав, що японцям позволили послуговуватися територією міжнар. концесії як основою військ. операцій.

Нач. командантом китайських військ у Шангаю іменований д-р Евг. Ше, бувш. міністр закордонних справ.

БОМБАРДУВАННЯ.

Японці дальше бомбардують Шангай. Ь кит. дільниці згинуло кількатисяч цив. населення. Китайські скорострілн зістрілили два яп. літаки. Здобули теж кілька яп. панцирних авт.

У шангайській пристані є вже 40 яп. воєнних кораблів. З Японії вислали ще 3 кружляки, 4 контрторпедовці і корабель-базу для літаків.

З порту Манілі Зл. Держави вислали 8 контр-торпедовців для оборони міжнар. терену. Будують там окопи і перетягають дроти.

Китайці укріплюють Нанкін (осідок влади).

АМЕРИКА Й АНГЛІЯ ЗАПРОТЕСТУВАЛИ.

Райтер повідомляє, що Англія та Америка запротестували проти окупації Шангаю.

Японський уряд впевнив іще раз американський уряд, що Японія пошанує інтегральність міжнар. концесії в Шангаю.

—o—

Кс. Шидельський виступив із ХД

Пос. кс. Шидельський виступив із партії христ. демократії. Санаційна преса твердить, що в ХД прийшло до розламу. Навпаки опозиційна преса твердить, що це ніякий розлам, лише з партії виступив малесенький гурток людей настроєних „санаційно".

Арештували вбивників „банкиря"

З ПІДВОЛОЧИСЬК.

Як уже „Діло" повідомляло, ще у вересні м. р. вбито в Підволочиськах дуже багатого жида „банкиря" Сруля Фрайберга, якого прозивали „Петлюрою". Тіло його найшли зашите в мішку в селі Задиншівці біля Підволочиськ. Вбивники забрали в убитого 25 тис. долярів. Родина вбитого звернулася до гол. команди поліції у Варшаві, щоби прислала когось для ведення слідства. Після переведення слідства поліція арештувала Лебенкнопфа, Фогельбавма та Гельмана. Вбивників арештували завдяки закровавленому ножикові, який найшли на місці злочину. Ствердили, що це Лебенкнопфів ножик. Ствердили теж, що Лебенкнопф після вбивства виїхав був до Румунії, куди вивіз гроші, які забрав у вбитого.

Проти Лебенкнопфа та його спільників прокуратор веде слідство.

Вони стануть перед наглим судом.

—o—

ВІДГУКИ ДНЯ.

„Каналізація".

Кого не спитати, кожний каже на нього: Каналія!

Не якийсь там „непевний чоловік", „непевний тип", чи інший „свинтух", а таки — „каналія".

Після того кожний (хто не знає галицько-волинських відносин!) уявляє собі ситуацію:

Ходить каналія по місті, шукає до когоб то приступити, але даремний труд: ніхто з ним навіть погляду не схрестить. Усі відвертаються, на другу сторону вулиці переходять, а дехто горячіший, то ще й сплюне. З досади й обмерзіння.

Сказано: каналія — і спокій.

Прийде каналія до каварні, рад би з кимсь погуторити, спитати, розповісти, але пуста надія: ніхто не тільки не присядеться до нього, але й коло себе не позволить сісти. А вже про розмову нема й бесіди. Змірить влізливця від ніг до голови і крикне: „Платити"!, або пересядеться до іншого столика. Тоді каналія шапку на голову і вноги. А за ним на вдогін ненависні погляди, а дехто горячіший, то ще й сплюне.

Так уявляє собі кожний, хто не знає відносин.

А хто знає їх, — той уявляє собі так:

Ходить каналія по місті і не шукає до когоб то приступити, бо... обігнатися від людей не може. Хто тільки його стріне, то зараз:

— Ах, мой поважаннячко (коли має посаду!)

— Ах, найнижчий слуга пана добродія (коли посади не має!).

І зараз підходить і стискає руку і на здоровлячко випитує.

Треба признати: не тому кланяється, стискає і випитує, що тамтой каналія, а тому, що у нас дуже часто каналії мають гроші і впливи.

А в каварні.

Погляньте, де найбільший гурт людей, де найживіша балачка — там, де сидить усіми признана каналія. Сидить собі, розперлася, час до часу зволить ласкаво обізватися, а вже як кому притакне, то той у семім небі.

А спитайте потім кожного з окрема, хто це такий — кожний відповість без вагання.

— Каналія.

Дуже часто це свята правда. Але в такому разі...

Не докінчу, бо за богато людей образиться.

Галактіон Чіпка.

Союз Народів і „пацифікація".

СПРАВОЗДАННЯ Д-РА САТО.

(Власна телеграма з Женеви).

Женева, 31-го січня.

Справоздання в справі пацифікації приняте вчора пізно вночі після кількаденних прикрих дискусій, на яких Залеський робив усякі заходи і ставив ріжні проекти. Суттєва його частина така: справоздання зредаговане звичайною дипльоматичною мовою; закрутистими нюансами формально осуджує польський уряд. Справоздання стверджує, що пацифікаційні засоби були суперечні з договором про права меншини; навіть злочинні акти терору не виправдують строгої поведінки уряду. Польський уряд, признаючи свою відповідальність, запевняв, що застосував у численних випадках цю кару, щоби подібні злочини надалі не повторювалися і що багато вояків і офіцирів засудили військові суди на кару вязниці від чотирьох до 18 місяців; 11 старших поліційних урядовців і 100 агентів засуджені на ріжні кари, з чого 8 агентів і старших урядовців звільнили від служби. Справоздавець висловлює сильний жаль, що жертви не дістали відшкодування і сподіється, що уряд на майбутнє поводитисьме законно супроти українського населення. У дискусії Тестер (Ірляндія), Сесіль (Англія) і Кольбан (Норвеґія) висловили побажання щодо відшкодувань і людяної політики. Вейссакер заявив, що світова опінія осудила пацифікацію і оцінить справоздання. Сесіль підкреслив головно знущання над політичними вязнями, яке вражає загальні почування людяности. Залеський у відповіді Сесілеві натякнув на пацифікацію Індії. Не вважаючи на осуджену пацифікацію і на невиконане відшкодування вся преса гостро оцінює те справоздання. Польський представник вдоволений вислідом, бо сподівався гіршого і сам не мав великих домагань.

ІЗ ПОЛЬСЬКИХ ТЕЛЕҐРАМ.

Польські джерела подають про женевську постановку м. ін. таке: Референт Сато поставив внесення, щоби Рада потвердила та прилучилася до тези польського уряду про небезпеку, яка виринає, коли систему охорони меншин, приноровлювану Ліґою, надуживати для цілей злобної пропаґанди проти якоїсь держави при помочі даних, тенденційно придуманих; інформації польського уряду в справі заг. положення української меншини (нота з 6. VI. 1931.) усувають, каже Сато, думку, начеб польський уряд хотів приноровлювати до тієї меншини політику систематичного гнету та сили; коли розглянути документи, предложені Раді, можна ствердити, що рев. і терористичну акцію в Сх. Галичині 1930 р. зорґанізували деякі націоналістичні українські орґанізації.

Д-р Сато заявляє, що в тім місці вважає своїм обовязком висловити жаль, коли така акція шукає охорони нац. меншин з боку Ліґи. Рада Ліґи не усунеться від оцінки дуже тяжких наслідків, які моглиб повстати з такої поведінки та не схоче радити без виразного формального осудження всяких затій, насилля та терору без огляду на їх джерело, коли схоче забезпечити повагу для справ меншин.

Не входючи в подрібну аналізу кожного з багатьох випадків, які є предметом петиції, предложеної Раді Л. Н., всеж є неможливе не бачити в них признак, врештою проминаючих, які не зовсім є згідні з ґарантіями, які пляновано запевнити нац. меншинам, коли настановляли систему опіки над ними з боку Ліґи.

Зміна адреси 1 зол. Можна присилати почтовими марками.

Оголошення, оповістки, місцеві як і з провінції оголошуватимемо тільки за попередньою присилкою належитости. Незаплачені заздалегідь оголошення не будуть поміщені.

СПОРТ.

Чернівці. Україна — Довбуш 7 : 1

Львів. Макабі (Краків) — Лехія 0 : 0.

Львів. Погонь II. — ЛТЛ 1 : 1 (1 : 0, 0 : 0, 0 : 1).

У Льондоні виграв футболевий клюб Арсенал проти Плімет — Арґіл 4 : 2. Було 65.000 глядачів. Асистувало при цьому 100 поліцаїв. Після змагань грище подобало на справжнє побоєвище. —

Бальтімор. Бальтімор Волбрук — Польща 4 : 3. Це вже третя невдача польських гаківкарів в Америці.

Львів. Погонь — Макабі 5 : 1.

Львів. АЗС — Погонь II 5 :1.

Перемишль. Польонія — Гасмонея 3 : 0.

Краків. Тропавер Айсл. Ф. — Краковія 1 : 0.

Гасмонея — Чувай 1 : 0.

Варшава. Леґія — Марімонт 15 : 1

НОВИНКИ

— Українська робітня футер Юліяна Глушевського, Львів, вул. Коперника 16. II. пов. Тел. 54-46. 792—?

— **Про граматику Ужевича.** З приводу листу з Парижа („Діло" ч. 22), у справі реферату про рукописну граматику Івана Ужевича в „Національній Бібліотеці" в Парижі один із наших дослідників звертає увагу, що її описав уже акад. Соболевський в II. випуску „Чтеній въ Историческомъ Обществѣ Нестора Лѣтописца" за 1907 р. (відділ V, с. 3—7). Того самого року став відомий другий примірник рукописної граматики Ужевича, переховуваний в міській бібліотеці північно-французького міста Арра (Arras), з опису акад. Яґіча „Johannes Uževič ein Grammatiker des XVII. Jahrh." в „Archiv für slavische Philologie" (с. 154—160).

— **Курс громадської, культурно-освітньої праці для нашого студенства.** Культурно-освітній Реферат Союзу Українських Студентських Організацій у Польщі (СУСОП-у) в порозумінні з просвітньо-організаційною Комісією Т-ва „Просвіта" влаштовує у другому триместрі цього академічного року курс громадської культурно-освітньої роботи для українського студентства. Завдання курсу познайомити українське студентство з ідеольоґією, основними проблемами, з ріжними формами й методами позашкільної освіти на основі дотеперішнього знання (наукової літератури) та досвіду і тим підготовити кадри студентської молоді до ак-

тьвної роботи між народом. Учасниками курсу будуть постійні слухачі, виделеговані з кожного студентського т-ва і принагідні слухачі-гості. Курс почнеться 8. лютого 1932 р. й відбуватиметься 3—4 рази в тижні від години 20—21.30 в Академічному Домі. На курсі викладатимуть визначні українські громадяни, знавці позашкільної освіти, як напр.: д-р І. Брик, п. Н. Дорошенко, проф д-р І. Крипякевич, дир. С. Магаляс, проф. д-р В. Старосольський, проф. д-р В. Радзикевич, д-р Чайківський, М. Дужий та інші.

— **Україніка.** У „Мінхенер Н. Нахріхтен" з 22. січня ц. р. находимо статтю бувш. консуля Укр. Нар. Респ. В. Оренчука п. з. „Україна та Росія".

— **Жертви на український театр.** Як щороку деякі наші мистці та установи радо поспішили з жертвами на маскараду, яку влаштовує „Кооператива Український Театр" у Львові дня 6. лютого. Жертви ці будуть роздані як нагороди найкращим маскам. На них складуться образи арт. І. Іванця, С. Гординського та В. Дядинюка, один із виробів Кооперативи „Українського Народнього Мистецтва" у Львові, порцеляновий сервіс фірми Ол. Ониська (вул. Галицька ч. 20), матерія на жіночу сукню фірми О. Стефановича (Галицька ч. 16), пара жіночих лякерів фірми з обувю „Комета" (Ринок ч. 21) і ціла низка цінних книжок дарованих книгарнею „Наук. Тов. ім. Шевченка", Видавництвом „Червона Калина" та „Ізмарагд".

— **Концерт М. Островерхи,** артиста - співака, при співучасти бандуриста В. Шуля, відбудеться в понеділок 1. ц. м. в год. 8. вечором. Концерт цей присвячений народнім пісням та історичним думам. Пісні аранжовані М. Лисенком та П. Пшеничкою. Дострій фортепяновий п-і Ст. Пшеничкової. Сподіємося, що саля Муз. Т-ва Лисенка виповниться по береги публикою.

— **На будову костела на Гор. Личакові.** Архиєпископ д-р Твардовський визначив день 2. лютого ц. р. на збіркову акцію в цілому Львові на будову великого костела на Горішнім Личакові. В цьому дні у всіх костелах Львова буде переведена збірка на згадану ціль. Чи не можнаб такої самої збірки зарядити у всіх львівських церквах на докінчення будови церкви в Клепарові, яку тамошні наші громадяни будують уже повних 12 літ і не в силі її викінчити?

— **Новий нетакт львівського радія.** Львівське радіо надавало 27 січня ц. р. авдицію „Львині серця" з музикою дир. Солтиса та змісту п. Петріого на спомин облоги Львова військом гетьмана Хмельницького. Поминаючи перекручування історичних фактів і переплітання їх наявною брехнею, не можемо здержатися від вислову обурення під адресою радія. Управа радія не перевірює виконавців і тим дозволяє їм на такі вигуки під адресою військ великого українського гетьмана як: „лотри, гайдамаки, бандити, чернь і хами". Чи не вернулись часом часи Заглоби з його розумом і стилем? Коли хтось не вважає потрібним шанувати чужі історичні цінности та мати зрозуміння для них і руководиться лише заїлою ненавистю, то це його річ. Але прохаємо бодай не легковажити собі й не провокувати тисячів українських абонентів „співгосподарів" цієї землі.

— **Влом до крамниці Народньої Торговлі при вул. Личаківській.** В ночі з пятниці на суботу вломилися до крамниці Народньої Торговлі при вул. Личаківській невідомі злодії, відірвавши рулєту та повиломлювавши крати у входових дверях. Вспіли з крамниці винести тільки вироби тютюневого монополю (ця крамниця має трафіку). Забрати інші товари злодіям не пощастило.

— **Українські еміґранти на народні установи.** На академії у день проголошення Соборної Незалежної України влаштованій в Українській Громаді в Парижі зібрали наші еміґранти 135 франків і призначили їх по половині Т-ву Допомоги Українським Інвалідам і дітям поляглих борців та прислали їх до нашої редакції.

— **Дещо про еміґрацію до Бразилії.** До Бразилії можуть виїхати передусім ті особи, які мають візвання тзв. „termo de fianca", „termo de responsa bili dade", або „attestas de condueta". Ці документи, виставлені бразилійською владою, підтверджені найближчим польським консулятом. Якщо те візвання не має дописки польського консуляту, то еміґрант мусить мати ще „карту візвання", на основі якої одержить безплатний закордонний пашпорт. Незалежно від цього можуть виїхати до Бразилії особи без візвання. Вони мусять мати після заплачення коштів подорожі для самітної особи 200 дол., від родин вимагають, щоби на кожного члена її вище 12 літ припадало 200 долярів, нижче 12 літ — 120 долярів. Якщо еміґранти роздобудуть окрему посвідку з міністерства праці у Бразилії, то могтимуть виказатися лише половиною готівки, себто 100 дол. від дорослої особи, 60 долярів від дитини нижче 12 літ. Бразилійська віза коштує 30 зол. від пашпорту. Корабельна карта III. кл. коштує до Бразилії — 950 зол. від дорослого, дітей 5—10 літ — 475 зол. дітей 1—5 літ — 237.50 зол., діти вище 10 літ платять цілу карту (950 зол.). Одну дитину нижче 1 року перевозить корабельне т-во безплатно.

— **Як „рекрутуються" члени певнівського Волинського Українського Обєднання?** Наша Редакція одержала такий лист: „Прохаю дуже помістити цих кілька слів для спростування наклепів на мою особу. В часописі „Українська Нива" з 15. січня ц. р. у ст. „Свято на Володимирщині" стоїть довга черга прізвищ членів ВУО. Не знаю, з якої причини та для якої мети заплутали там моє прізвище та імення, бо я не брав і не беру ніякої участи в цій організації. Володимир, 29. І. 1932 р. **Микола Гавриленко**".

— **З Українського Наук. Інституту в Берліні** повідомляють нас, що в суботу 30. м. м. відбувся в його викладовій салі реферат М. Товта з Ужгороду „Про Закарпатську Україну".

— **Покидає манастир Берта Унґер.** 19-літня жидівочка Берта Унґер схоронилася була до манастиря Василіянок, бо родичі не позволяли їй вийти заміж за 43-літного Василя Яроша. Тепер суд у Прухніку позволив їй повінчатися з учителем Ярошем і вона могтиме покинути манастир.

— **Помер Софус Міхаеліс,** відомий данський письменник. Родився 1865 р. в Одензе, як син кравця. Був по черзі редактором кількох часописів. Найбільш відомі за кордоном його повісти: „Ебеле", „1812", „Вічний сон", „Небесний корабель". Писав теж оповідання та поезії. Найважніша його драма із французької революції „Революційне весілля".

—o—

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам 29. і 30. І. 1932 р. за масло експортове та десерове пріма 2·60 зол., за літру молока 23—24 сот., літру сметани 1·10 зол., яєць 3·90—4·00 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Подяка.

Прибиті тяжким горем по втраті нашого Найдорожчого і Найкращого Мужа, Батька та Діда о. Теодора Величковського, гр.-кат. пароха в Долині, уважаємо своїм обовязком зложити прилюдну подяку всім, що Своєю участю в похоронах та устними і письменними заявами співчуття помогли нам знести цей удар. У першу чергу дякуємо уклінно Його Ексц. Митрополитові Кир Андреєві, що хоч Сам тяжко хорий, поспішив з ласкавим словом потіхи на вістку про болючий удар, що нас навістив. Дякуємо сердечно Всеч. і Впр. ОО. дек. Шпіцерові, дек. Логиньському, дек. Тисовському, сов. Бордунові, сов. І. Погорецькому, д-рові Бабякові, Бодакові, Волинцеві, Гаврилюкові, Дерлиці, Ладі, Миколаєві Левицькому, Петрові Левицькому, Романові Левицькому, Лопатинському, Лукашевичеві, Лукомському, Микитці, Погорецькому, Притуляковi, Пиляшкові, Соловієві, Тимковому, Чанишеві, Щуровському і Цимбалі та лат. обр. Барвікові, Берестецькому і Поплаткові, що не жаліючи труду прибули зблизька і здалека, аби віддати останню прислугу нашому Найдорожчому Покійникові і Своєю ласкавою численною участю причинилися до звеличання Його похоронів. Спеціяльно дякуємо Всч. о. катихитові Притуляковi, що приготовив Покійника на вічну дорогу напливши Його Найсв. Тайнами та разом з Всч. о. катихитом Бодаком Своїми словами додавали нам сили до перенесення цього удару. Впр. о. деканові Шпіцерові за ласкавий провід у похоронах, Всч. о. Гаврилюкові за слова прощання Покійника при виносі тлінних останків з дому до Церкви. Впр. о. деканові Логиньському за зворушливі слова прощання в часі відправи похоронів у Церкві та Всч. о. Чанишеві за щиру промову на гробі. Дальше дякуємо Вп. п. меценасові д-рові Дерешові за слова прощання над могилою іменем українських товариств і установ Долини, Вп. п. комісареві Вельпле за прощання Покійника іменем Маґістрату і населення Долини та Вп. п. Кардашеві, що прощав Його іменем Церковного Брацтва та Парохіян. Дякуємо Хорам Церковному і „Бояну", що Своїм співом у часі Богослуження і тяжкого для нас походу на цвинтар причинилися до звеличання похоронів. Дякуємо сердечно Вп. Членам Церковного Брацтва, що на Своїх плечах занесли домовину Свого довголітнього Пароха на місце вічного спочинку. Дуже щиро дякуємо Вп. п. Здерковським, що проводили Покійника в часі його недуги та не покидали нас до останньої, найтяжчої для нас хвилини, Вп. п. Лучкиньській та Лукашевичевій, що поспішила з дбайливою поміччю та Вп. п. дир. Майзровичеві, що тільки натрудився при влаштуванні похоронів. Врешті дякуємо Вп. представникам Властий та Українських Товариств і Установ, всім Своякам, Приятелям і Знайомим, парохіянам і взагалі всім, що брали участь у похоронах, та тим, що не могли прибути особисто, в численних листах прислали нам заяви співчуття і додавали сили перенести наше безпросвітне горе. Накінець хоч неменше щиро дякуємо Вп. п. д-рові Котловському і Вайребові, а передусім д-рові Найгавзерові, що з пожертвою лічили та старалися втримати при життю нашого найдорожчого Покійника, проводячи при Ньому дні і ночі. В почутті нашого безсилля, аби всім Вам віддячитись за усе добро, яке Ви Нашому Незабутньому Покійникові при нагоді похоронів та нам в нашім безмежнім горю виявили, молимо зі стисненим з жалю серцем Всевишнього, аби Вам стократно віддячив і охоронив від усякого нещастя.

Долина в січні 1932.

Ольга, жінка, **Евген,** син, **Зенобія, Ірена і Анна,** дочки, **Іванна,** синова, **Павло Шухевич** і **о. Богдан Литвин,** зяті, **Лесь, Оксана, Дарка, Лідія, Юрчик, Любчик і Андрійко,** внуки.